

PER UNES BONES PRÀCTIQUES EN EL DESENVOLUPAMENT DE PROJECTES AMB I PER A PERSONES GRANS:

ASPECTES A TENIR EN COMPTE

MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA

Teresa González i Verdaguer
Març 2023

INTRODUCCIÓ

Partim d'una premissa i és que, com molts estudis demostren, la connexió amb la cultura millora el benestar de les persones i molt especialment de les persones grans.

En aquest document recollim aquells aspectes que ens semblen necessaris tenir en compte en el moment de plantejar-nos l'abordatge i la planificació de qualsevol acció que vulgui promoure la participació de les persones grans en la vida cultural i que l'objectiu últim sigui millorar el seu benestar.

El contingut és una indicació del que hem considerat important. Sorgeix de l'experiència de tres anys desenvolupant projectes amb persones grans, de realitats socio-cognitives diverses i que s'han dut a terme en contextos diferents: residències de persones grans, casals de gent gran, museus i centres culturals i en domicilis particulars a través de la xarxa VinclesBCN.

Es tracta d'un conjunt de idees i de recomanacions que s'han estructurat en els següents apartats: abans de començar, com abordem la mediació? procés d'implementació, sistemes d'avaluació i, per últim, continuïtat o sostenibilitat de les accions.

També hem fet un petit recull bibliogràfic i una webgrafia que ens ha servit per fonamentar de manera teòrica els projectes i tenir un banc de recursos i idees.

QUÈ HEM DE TENIR EN COMPTE ABANS DE COMENÇAR

- ✓ Definir la política o normes del projecte, tenint en compte la flexibilitat i obertura segons el ritme que tingui el grup i les necessitats que es vagin manifestant al llarg del projecte a través de l'escolta activa i oberta.
Consentiment informat.
- ✓ Establir els sistemes de coordinació entre el sector social, sanitari i el sector cultural.
- ✓ Definir el nivell d'implicació dels i de les professionals del museu o centre cultural, dels centres socials i de les empreses o professional externs: Qui? Com? Quan?
- ✓ El museu, centre cultural, centre residencial un espai d'acollida: ¿qui i com?
- ✓ Conèixer les persones participants i el seu background, els seus interessos personals i les seves aspiracions/expectatives, inquietuds culturals i creatives.
Crear un document que haurien d'omplir les persones participants o les cuidadores per conèixer les seves necessitats i context social.
- ✓ Conèixer les capacitats tant físiques com cognitives dels i de les participants.
- ✓ Com i qui constitueix el grup participant?

COM ABORDEM LA MEDIACIÓ?

- ✓ Plantejar una aproximació de col·laboració entre els i les mediadores/educadores/artistes, les persones grans participants i les persones que els donen suport. Aquesta aproximació s'ha de construir basada en la confiança que permeti a les persones prendre riscos i experimentar coses noves.
- ✓ Mediadores de l'àmbit artístic o social: formació, rols i funcions.

Les persones facilitadores que treballen amb persones vulnerables han de:

- Entendre per a què i per a qui s'està treballant: respecte mutu.
- Ajudar a la persona perquè prengui les seves pròpies decisions.
- Conèixer l'entorn i les persones amb les que s'està treballant i respectar les dinàmiques d'aquell entorn per la pròpia seguretat i la de les persones participants.
- Tenir en compte que en qualsevol acció que es desenvolupi sempre s'ha de tenir els seu consentiment.
- Establir una bona comunicació entre totes les persones participants. Escolta mútua per eliminar mals entesos.
- Combatre els estigmes els propis i els aliens.
- Centrar el focus en les potencialitats i les possibilitats no en les mancances.

COM ABORDEM LA MEDIACIÓ?

- ✓ Establir dinàmiques individuals i de grup accessibles i inclusives.
- ✓ Centrades en les persones: aproximació personalitzada a la cultura i a la creativitat que respecti els interessos, les aspiracions, les capacitats i el background de la persona.
- ✓ Tenir en compte la biografia de les persones participants (professió, hobbies...), d'allò que els agrada i que els desagrada, utilitzar aquesta informació per connectar.
- ✓ Plantejar activitats que desenvolupin els cinc estadis per assolir el benestar: **5 ways to Health & Wellbeing** (connectar, estar actiu, prendre consciència, seguir aprenent, ser generós)

<https://neweconomics.org/uploads/files/five-ways-to-wellbeing-1.pdf>

- ✓ Tenir en compte els ingredients necessaris perquè una intervenció artística/cultural sigui efectiva en termes de benestar:
 - Que la intervenció porti plaer i felicitat, interès i connexió, atenció, confiança...
 - Que millori les relacions socials i disminueixi el sentiment de solitud.
 - Que augmenti la connexió i l'interès per les activitats culturals i creatives.
 - Que redueixi les emocions negatives.
 - Que no es centri únicament en la reminiscència sinó també i sobretot en la imaginació i en el viure el moment.

COM ABORDEM LA MEDIACIÓ? METODOLOGIES

Utilitzarem diferents **Metodologies** (algunes propostes):

En les experiències estètiques que siguin provocatives i estimulants.

En la pràctica artística que siguin dinàmiques i que facilitin l'adquisició de destreses i l'expressió individual.

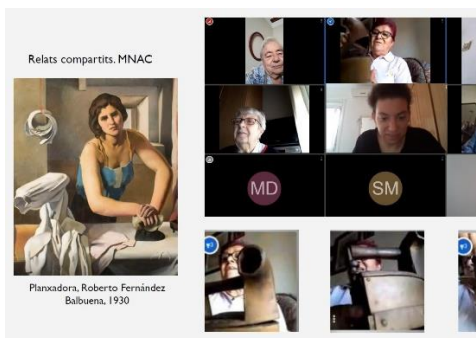
- ✓ **Mirada atenta:** *Slow looking*
<https://www.tate.org.uk/art/guide-slow-looking>
- ✓ **Respirar quadres:**
<https://www.youtube.com/watch?v=usewF41HV4U>
- ✓ **Conversa cultural/patrimonial** que també porti coneixements nous i que incorpori el relat propi, les històries de vida...:
VTS <https://vtshome.org/>
- ✓ **Preguntes creatives:** *Ask a beautiful question*
<https://www.timeslips.org>
- ✓ **Fomentar el treball creatiu:** que té capacitat d'inspirar. Que incentivi prendre riscos, basat en el joc i la diversió, que sigui sorprenent, imaginatiu...
- ✓ **Treballar des de l'estimulació i la sensorialitat:** activitats que incorporin els 5 sentits: el tacte, l'oïda, la vista, l'olfacte, el gust i també el moviment.
<https://www.liverpoolmuseums.org.uk/house-of-memories/memory-box>
- ✓ **Treball amb objectes** originals o materials suggerents: *Object Handling*
- ✓ **Creació de relats**, d'històries de vida o imaginats: *Story telling*

COM ABORDEM LA MEDIACIÓ?

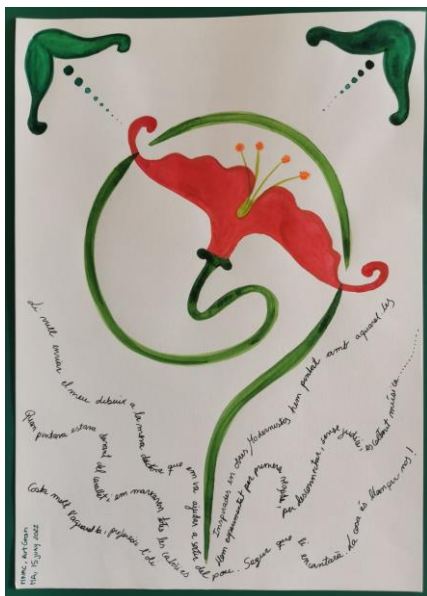
- ✓ Definir dinàmiques de col·laboració i co-participació en el disseny i desenvolupament dels programes que no han de ser únicament per a les persones grans sinó també amb les persones grans.
- ✓ Desenvolupar un entorn segur psicològicament i físicament perquè sigui inspirador i on tothom es pugui expressar lliurement.
- ✓ Considerar projectes inter-generacionals.
- ✓ Donar suport emocional a les persones mediadores, artistes...quan es tracten temes sensibles o quan es treballa amb persones vulnerables (tenir cura dels que tenen cura).

QUE HEM DE TENIR EN COMPTE EN LA IMPLEMENTACIÓ?

- ✓ Presencial /on-line: en el museu, a les residències/casals, a través de la xarxa Vincles.
- ✓ Tenir en compte les necessitats/dificultats d'accés a la institució, al centre cultural: desplaçament: transport públic o privat.
- ✓ Familiaritat amb les noves tecnologies i bretxa digital.
- ✓ Espais i condicions d'accessibilitat. Dins i fora del museu o del centre cultural.
- ✓ Identificar les mesures d'accessibilitat necessàries i apropiades: considerar el grau d'accessibilitat de cada aspecte de la visita/activitat per garantir la millor experiència i ser conscients de les discapacitats ocultes com per exemple els problemes de visió o de sordesa de les persones grans.
- ✓ Regularitat del programa/horaris.
- ✓ Establir sistemes de comunicació alternatius amb les persones participants que no utilitzen les noves tecnologies.
- ✓ Identificar i promoure possibles espais de socialització en el transcurs del projecte: cafeteria, sales d'exposició, aules/tallers, espais de transició abans d'arribar al museu o centre culturals i durant l'activitat per anar creant connexions i vincles dins del grup.
- ✓ Museu i centre culturals com a espai de salut.

QUINS SISTEMES D'AVALUACIÓ FAREM SEVIR?

- ✓ Entrevistes a les persones participants
- ✓ Enquestes pre i post
- ✓ Focus Grup
- ✓ Diari dels participants i de les mediadores/artistes

QUINS ELEMENTS HEM DE CONSIDERAR PER GARANTIR LA CONTINUITAT O SOSTENIBILITAT DEL PROGRAMA

- ✓ Finançament
- ✓ Coordinació
- ✓ Comunicació: Com garantim la connectivitat entre els grups/persones participants i el museu i el centre cultural un cop s'ha acabat el projecte?
- ✓ Transicions, i ara què?:
 - Fomentar les relacions amb gent gran no només com a públic, també com a voluntaris, ambaixadors, i participants actius: Focus Grup, Amics del Museu, Voluntariat.
 - Fomentar les relacions amb altres llocs i serveis que les persones grans poden utilitzar (per exemple, instal·lacions de salut i/o assistencials, centres d'aprenentatge d'adults, biblioteques, clubs i centres comunitaris...).
 - Treballar en associació amb altres organitzacions culturals per a la gent gran que existeixen en l'entorn local que ajudin a informar a la gent gran sobre l'oferta cultural que tenen a la seva disposició.

REFERÈNCIES

Jody Aked, Nic Marks, Corrina Cordon, Sam Thompson; *Five ways to wellbeing*; The New Economic Foundation, 2008

Clive Parkinson, Gill Windle and Katehrine Taylor; *Dementia and Imagination. Research Informed Approaches to Visual Art Programmes*; Dementia & Imagination, 2017

Jocelyn Dodd, Ceri Jones, Sarah Plumb, Henry McGhie and Luke Blazejewski; *Unexpected encounters: How museums nurture living and ageing well*; Research Center for Museums and Galleries, University of Leicester, 2018

Ruth Clarke, *Dancing at the Museum*; Rev GEM, Case Studies, vol 23, 2018

Nichola Charalambou, Alison Teader; *Arts in Care Homes. How to Guide*, 2019

Art, ageing and wellbeing Toolkit, A Resource to Kick-Start Creative Art Adventures for the Community Care Sector, 2020

TimeSlips Project; *Beautiful Questions. Creativity Guide*, 2020

David Cutler; *Every care home a creative home. A system approach to personalised creativity and culture*; The Baring Foundation, setembre 2022

Age-Friendly Standards, what are they? Developed by the Family Arts Campaign.

The Baring Foundation; *Arts and Culture in every care home?*

Liz Postlethwaite; *Treasury of arts activities for older people*; vol 1 i 2, The Baring Foundation,

The Recovery Room, *Our stories, Our Visitors, Ourselves. A model for looking after front-facing teams when telling challenging stories.*

WEBGRAFIA

Les imatges corresponen als següents projectes: **Art Gran, Els Museus t'esperen, El Museu més Gran, El museu s'Apropa.**

En aquests projectes han participat: la Taula de treball *Museus i Accessibilitat*, l'Agència de Salut Pública de Barcelona, Apropa Cultura, Departament de Promoció de Persones Grans de l'Ajuntament de Barcelona, VinclesBCN, CliCMe, AFAB.

National Museums Liverpool (s.d.). *House of Memories*. <https://www.liverpoolmuseums.org.uk/house-of-memories>

Time Slips (s.d.). <https://www.timeslips.org/>

Arts in Care Homes (s.d.). <https://artsincarehomes.org.uk/>

Flourishing Lives (s.d.). <https://flourishinglives.org/>

The Baring Foundation (s.d.). <https://baringfoundation.org.uk/>

Age of Creativity (s.d.). <https://www.ageofcreativity.co.uk/>

Family Arts Campaign (s.d.). Age-Friendly Resources. <https://www.familyarts.co.uk/age-friendly-resources/>

Encountering the Unexpected. (s.d.) <https://unexpectedencounters.le.ac.uk/>

Dancing at the Fitzwilliam Museum. (2018) <https://www.museums.cam.ac.uk/blog/2019/01/28/dancing-together-at-the-museum/>